

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-42>

**HORROR EFFECT CREATION IN THE NOVELS
BY J. ROWLING IN THE ORIGINAL AND TRANSLATION**

**ВІДТВОРЕННЯ ЕФЕКТУ ЖАХЛИВОГО
В РОМАНАХ ДЖ. РОЛІНГ В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ**

Panchenko O. I.

*Doctor Philological Sciences,
Professor,
Head of the Department of Translation
and Linguistic Training of Foreigners
Oles Honchar Dnipro National
University
Dnipro, Ukraine*

Панченко О. І.

*доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри перекладу
та лінгвістичної підготовки
іноземців
Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро. Україна*

У роботі розглядається проблема відтворення ефекту жахливого в романах Дж. Ролінг та його перекладу. Лінгвістика емоцій бере свій початок з давньої дискусії великої групи лінгвістів з приводу доцільності розгляду емоцій як лінгвістичної категорії. Тривалий час погляди вчених розходилися. До середини 70-х років ХХ ст. проблемам мовної концептуалізації та вербалізації, а також категоризації емоцій не було приділено значної уваги. Тільки з появою нової гуманістичної парадигми в лінгвістиці з її увагою до носія та користувача мови, до їх психології, лінгвісти більше не могли обходити стороною питання емоційного складника мовлення. Одним з пріоритетних напрямків лінгвістики емоцій стало вивчення авторських засобів передавання емоційності художніх творів, що й зумовлює актуальність роботи. Мета дослідження – проаналізувати лексичні засоби творення ефекту жахливого в романах Дж. Ролінг та їх переклад. Об'єкт дослідження – цикл романів Дж. Ролінг та їх переклад українською.

Емоції реалізуються у контексті, який може як підсилювати, так і послабляти конотативне значення емотивної лексеми. Поза контекстом вона виконує лише інформативну функцію, а не художню. Семантичне поле емоцій посідає важливе місце в лексико-семантичних дослідженнях та вивченні культури. Будучи невід'ємною частиною розвитку людства, емоції є універсальними у будь-якій культурі. Дослідники пропонують розрізняти лексику, яка називає, описує та виражає емоції. У зв'язку з цим, під називанням емоції розуміють її логічне та об'єктивне зазначення. Як правило, називання реалізується за допомогою лексики на позначення емоції, у якій майже повністю відсутнє емоційне

забарвлення. Опис зазвичай реалізується за допомогою опису невербальних та фізіологічних проявів емоцій, а саме жестів, міміки, змін у зовнішньому вигляді, які супроводжують ту чи ту емоцію.

Страх є одним з основних компонентів сприйняття світу людиною. Саме по собі це почуття, яке викликане наявністю загрози або небезпеки та проявляється у змінах метаболізму та функціях органів, зміною в поведінці та зовнішньому вигляді. Хоча досі нема єдиної класифікації емоцій, та можна впевнено заявляти, що емоція страху входить до розряду базових емоцій.

Проаналізувано індивідуально-авторські засоби створення ефекту жахливого в романах на трьох рівнях: лексико-стилістичному, граматичному та фонетичному. Визначено, що на лексико-стилістичному рівні автор використовує велику кількість різноманітних мовних одиниць, які можна поділити на ті, що називають емоцію страху, виражають та описують її. З-поміж лексики, яка називає емоцію можна виділити ядро – лексему *fear*, різноманітні синоніми (*dread, panic, horror, terror* і т.д.), вільні (*to be afraid/frightened/scared*) та фразеологізовані словосполучення (*to be frightened to death/panic-stricken*).

На відміну від спонтанного вираження емоцій у розмові, опис емоцій – це обдумане вираження емоційного стану за допомогою лексичних одиниць. У ході дослідження була виявлена спеціальна модель: автор наголошує на виразнику емоції (очі, рот, кінцівки і т.д.) та описує її прояв. Як правило, автор описує як очі розширюються від жаху, обличчя змінює колір, зміни в голосі, тремтіння тіла та кінцівок, неможливість поворухнутися від жаху.

З-поміж багатой системи авторських тропів (порівнянь, епітетів), які використовуються автором для опису магічних створінь та тим самим створення атмосфери страху, особливу увагу приділено метафорам, що виражають емоцію страху. На граматичному рівні ефект жаху досягається за допомогою використання окличних речень, незакінчених, еліптичних заперечних конструкцій, вставних та вставлених слів і словосполучень. Чим більше герої налякані, тим більша дезорганізація структури речення, вони стають незакінченими, перерваними, з'являються лексичні повтори. Заперечні конструкції передають небажання персонажів приймати ситуацію, яка викликає жах.

На фонетичному рівні автор приділяє найбільше уваги інтонації персонажів за допомогою графічних засобів (різний шрифт, капіталізація, а також розділові знаки). У словах автора зазвичай відображаються такі особливості інтонації, як тремтіння, підвищення та зниження голосу.

Особливості авторського мовлення, аранжування змісту, велика кількість лексичних одиниць – усі ці чинники становлять проблеми під час перекладу. Описуючи персонажів, перекладач має зберегти усю фактичну інформацію про персонажа, не оминаючи її. Перекладацькі вилучення можуть призвести до непотрібних змін в оригіналі, що в свою чергу веде до несанкціонованого співавторства перекладача з автором оригіналу або спричинює перекладацькі неточності та покручі. Порівнюючи засоби портретування антагоніста в тексті оригіналу та перекладі, ми дійшли висновку, що перекладачу майже завжди вдавалося передати усі риси персонажа, уникаючи елімінації важливої інформації. Але в той же час в деяких випадках перекладач обрав емоційно слабкіші еквіваленти, порівняно з текстом оригіналу, що, насправді, не сильно відбивалося на якості перекладу та не заважало правильно інтерпретувати образ.

Портретуючи магічних істот, перекладач уміло передавав усю необхідну інформацію про їх вигляд та про емоції персонажів, які з ними стикалися. Перекладач не порушував авторську концепцію зовнішнього вигляду істот. Він використовував епітети, метафори та порівняння для повної передачі атмосфери навколо цих магічних створінь. Він також успішно знаходив стилістичні еквіваленти, зберігав, де можливо, стилістику оригіналу, щоб адекватно передати наміри автора та необхідну атмосферу.

Наряду з портретними характеристиками персонажів, важливе місце посідає опис навколишнього середовища. Персонажі контактують не тільки один з одним, але й з оточенням. Пейзаж не тільки може відбивати внутрішній стан героя, але й допомагає автору створити необхідну атмосферу та впливати на персонажів. Для адекватного зображення оточення та передачі атмосфери жаху перекладач використовує стилістичні еквіваленти, щоб зберегти деталі авторського опису. Він зберігає метафори, використані автором. Перекладач також чітко вловив мотиви, які повторюються в авторському дискурсі, такі як навколишня темрява або нестача світла, домінуючі зелений та чорний колір, спеціальні епітети та метафори, які зображують місяць, ліс, воду, печери, тунелі.

Аналізуючи опис навколишнього середовища, помічено деякі схожості авторського тексту до текстів готичної літератури, а саме: дія, яка відбувається у старому замку, потайні двері, кімнати, підземелля, і т.д. це дає змогу говорити про вплив готичної літератури на цикл романів.

Отже, переклад опису емоції жаху виявляється досить складною задачею, адже основною метою перекладача художньої літератури є створення тексту, який сприймався б реципієнтом так само, як і вихідний

текст сприймається носієм мови оригіналу. В цілому перекладачеві творів Дж. Ролінг вдалося вирішити цю задачу.

Література:

1. Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і смертельні реліквії [електронний ресурс]. Пер. з англ. Віктор Морозов. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2007. 640 с. URL: <http://flibusta.is/b/295985>.
2. Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і таємна кімната [електронний ресурс] Пер. з англ. Віктор Морозов. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2002. 252 с. URL: <http://flibusta.is/b/215095>.
3. Rowling J. K. Harry Potter and the Chamber of Secrets. L. : Bloomsbury, 2014. 359 p.
4. Rowling J. K. Harry Potter and the Deathly Hollows. L. : Bloomsbury, 2014. 620 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-43>

BASIC APPROACHES TO THE STUDY AND TRANSLATION OF METAPHORS

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОР

Khomenko S. V.

*Senior teacher at the Department
of Slavic and Romano-Germanic
Philology*

*V. I. Vernadsky Taurida National
University
Kyiv, Ukraine*

Хоменко С. В.

*старший викладач кафедри
слов'янської та романо-германської
філології*

*Таврійський національний
університет імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Художня мова відрізняється від усіх інших форм мови насамперед тим, що виконує естетичну функцію. Реалізація цієї функції полягає у відображенні навколишньої дійсності в образній формі. Лексичні одиниці, характерні для художньої літератури, мають не лише інформативний, а й описовий характер, здатні надавати певному предмету додаткових властивостей до його властивостей, які зазвичай долучаються до словникової одиниці та фіксуються в словниках. Посилення виразності мови досягається різними засобами, насамперед